

Nr 139.

Av herr **Olsson** i Mora, om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om verkställande av utredning angående behörigheten av kronans upplåtelser till bergsbruket av skogar inom Hedemora socken m. m.

Vid 1920 års riksdag väcktes i första och andra kammaren lika lydande motioner om åvägbringande av utredning angående behörigheten av kronans upplåtelser till bergsbruket av skogar inom Hedemora socken. Uti motionerna (I kammaren nr 203, II kammaren nr 313) berördes till en början åbokkommitténs allmänna redogörelse för kronans upplåtelser av allmänningsskogar för bergsbrukets behov, varefter i motionen anfördes följande:

”Inom Hedemora socken hava även stora skogstrakter förklarats för allmänningar och upplåtits till Vikmanshyttans, Norns och Nisshytte bruk, varom åbokkommitténs betänkande, sidorna 173—77 och 189—91, lämnar upplysning. Angående behörigheten av dessa på 1600-talet gjorda upplåtelser hava allt sedan denna tid bland sockenmännen därstädes rått starka tvivelsmål.

Det lär väl kunna antagas, att skogarna inom Hedemora socken långt före den tid, då nämnda bruk på 1600-talet erhöilo sina privilegier och anlades, ansågos tillhöra sockenmännen. Först med uppkomsten av bruksrörelsen vid nämnda verk synes kronan hava fått något intresse för dessa skogar och sökt att tillägna sig dem för deras upplåtande till bruken. En början härmed synes hava gjorts med bergskollegii skrivelse den 23 oktober 1646 till landshövdingen Johan Berndes. Hedemora och Tuna socknar tvistade då om sträckningen av rågången mellan socknarna och om vissa skogstrakter. Bergskollegium anhöll, att landshövdingen ville övertala allmogen att godvilligt avstå den stridiga skogen till Nisshyttans bruk. Någon överenskommelse med allmogen härom har, så vitt känt är, ej kommit till stånd. Skogen synes emellertid hava kommit att brukas under Nisshyttan, varöver

allmogen sedermera klagade. Till bestyrkande av detta åberopas avskrifter av berörda brev jämte en karta samt ett transsumt av Kungl. Maj:ts resolution den 20 mars 1649 på allmogens underdåniga besvär ävensom en odatrad klagoskrift av allmogen till riksrådet. Av dessa handlingar framgår även, att allmogen sedan urminnes tider genom fäbodrar och på annat sätt hävdade skogarna.

Allt sedan tiden för upplåtelseerna hava stridigheter förekommit mellan allmogen i socknen och brukens ägare angående dessa skogar, utan att saken, så vitt vi kunna finna, blivit på ett fullt uttömmande sätt undersökt och avgjord.

Vid storskiftet inom Hedemora socken har ej heller frågan om de inom socknen belägna, till bruken upplåtna skogarna vunnit sin lösning, då det på 1820-talet avslutade storskiftet därstädes, jämlikt medgivande i kungl. brevet den 17 augusti 1804 angående storskiftet och strömrensningar i Kopparbergs län, icke omfattat skogen utan allenast sträckt sig till den odlade jorden jämte en del intill densamma liggande hagmarker.

De till bruken upplåtna skogarna torde omfatta omkring $\frac{2}{3}$ av all inom socknen befintlig skogsmark. På grund av dessa kronans frikostiga upplåtelser till bruken av skog, som rätteligen bort tillkomma hemmanen, råder inom Hedemora socken det i hela Sverige säkert enastående förhållandet, att ett flertal hemman, i vissa delar av socknen hela byar, helt och hållet sakna skog, medan andra hava helt obetydlig skog, som på långt när ej täcker deras husbehov. Och detta ehuru stora skogsområden äro till finnandes inom socknen. Denna hemmanens skogsfattigdom är så stor, att — om man frånser brukshemmanen — allenast $\frac{1}{2}$ —1 hektar skogsmark torde i medeltal komma på 1 hektar åker.

En rättelse av dessa missförhållanden synes vara av nöden. Sockenmännen hava även alltjämt haft sin uppmärksamhet riktad härpå samt under senaste tiotal år även låtit verkställa vidlyftiga arkivforskningar m. m. för utrönande av behörigheten av dessa kronans skogsupplåtelser. Och sockenmännen hava allt mer och mer kommit till den övertygelsen, att därmed icke rätteligen tillgått, ehuru full utredning och bevisning härom måhända ännu ej föreligga.

I liknande sak vände sig Bollnäs sockenmän till 1766 års riksdag med klagomål att södra delen av Bollnäs allmänning emot föreskriften i flera kungl. förordningar, utan föregången laga avvitrning och utbrytning av by- och hemmaskogar, av kronan upplåtits till Svartnäs bruk. Med anledning av dessa besvär samt riksdagens därav föranledda skrivelse förordnade Kungl. Maj:t, som funnit, att med allmänningens anslående till bruket "så lagligen

som vederbort icke tillgått", genom resolution den 12 september 1766, att laga skogsavvittring skulle förrättas inom Bollnäs socken. Någon sådan kom väl icke på närmare 100 år till stånd. Men dessa socknemän återvunno dock omsider — såsom ovan framhållits — såväl denna som en till Katrinebergs bruk av kronan upplåten allmanning.

Beträffande skogarna inom Hedemora socken föreligger emellertid, bland annat, dels en Svea hovrätts dom den 9 juni 1755, varigenom förklarats, att den till Vikmanshyttans bruk upplåtna skogsmarken, benämnd Skånmarken, av ålder varit en kronoallmanning, dels att Kungl. Maj:t jämlikt grunderna i kungl. kungörelsen den 4 februari 1811 angående användandet av de till bergverken och bruken upplåtna rekognitionsskogarna försålt de till bruken upplåtna skogarna i Hedemora socken till bruksägarna. Det kan emellertid här framhållas, att Skånmarken torde motsvara "den stridiga skog", som omförmäldes i bergskollegii förberörda skrivelse den 23 oktober 1646 till landshövdingen Berndes. Denna skrivelse har icke varit känd vid meddelandet av hovrättens dom om Skånmarken, vadan denna dom ej torde vara oantastlig.

Hela denna fråga är emellertid så tvistig och av så stor allmän betydelse, att en så vitt möjligt grundlig och uttömmande utredning därom bör komma till stånd.

Och det måste anses vara med rättvisa och billighet förenligt, att kronan, som enligt sockenmännens förmenande obehörigen avhänt dem deras gamla skogar, ombesörjer denna utredning. Sockenmännen skola helt visst till kronans förfogande ställa det vidlyftiga material, som redan av dem hopbragts.

Skulle utredningen giva vid handen, att dessa skogar obehörigen avhänts sockenmännen, så förvänta de givetvis, att kronan vidtager erforderliga åtgärder i syfte att de måtte komma i åtnjutande av sin rätt i avseende å skogarna."

Den i andra kammaren väckta motionen behandlades av 4:de tillfälliga utskottet, vilket i sitt utlåtande (nr 16) anförde, bland annat, att utskottet ej kunde undgå att i likhet med motionären uttala och understryka, att "så lagligen som vederbort icke tillgått" vid åtskilliga tillfällen, då kronan tilldelat bruken krono- eller allmanningsskogar. Utskottet åberopade emellertid åbokommitténs utlåtande angående rekognitionsskogarna i Hedemora och uttalade, att av denna utredning med all tydlighet framginge, att äganderätsfrågan uti ett särskilt omnämnt fall vore lagligen avgjord. Utskottet framhöll vidare, att andra lagutskottet tillstyrkt en av herr Eriksson i Grängesberg väckt motion (nr 197) i fråga om åtgärder

för återförande till kronan av samtliga rekognitionshemman och till bergsbrukshanteringens understöd anslagna skogar, ävensom att, därest en dylik utredning komme till stånd, densamma givetvis bleve avgörande även för frågan, huruvida de spörsmål, som framstälts i förevarande motion, sedermera borde upptagas. På sålunda och i övrigt anförda skäl hemställde utskottet, att motionen icke skulle till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Vid behandling den 4 januari 1920 inom andra kammaren av detta utlåtande beslöt kammaren dock för sin del att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att vid den av andra kammaren begärda utredningen, huruvida åtgärder borde vidtagas för att till kronan återföra rekognitionshemman och till bergshanteringens understöd anslagna skogar även den i förevarande motion väckta frågan, måtte tagas under övervägande.

Den inom första kammaren väckta motionen behandlades av kammarens andra tillfälliga utskott, som i avgivet utlåtande (nr 36) uttalade den uppfattningen, att vad i motionen anförts icke syntes erbjuda tillräckligt fasta hållpunkter för att därå kunna grunda en hemställan om utredning av den art, som i motionen avsåges.

Efter erinran vidare, att första kammaren avslagit omförmälda, av herr Eriksson i Grängesberg väckta motion och att förutsättningen för andra kammarens beslut i frågan därigenom förfallit, hemställde utskottet, att den i ämnet väckta motionen icke skulle föranleda någon första kammarens åtgärd, samt att kammaren icke måtte biträda andra kammarens omförmälda beslut.

Denna utskottets hemställan bifölls av första kammaren.

Då jag nu vågar anhålla, att riksdagen ägnar förnyad uppmärksamhet åt denna fråga, må följande skäl för denna min anhållan framföras.

Uti avgivet yttrande över de vid 1920 års riksdag väckta motionerna anförde kammarkollegium, bland annat, följande:

”Huruvida genom nämnda eller andra i motionen vidrörda upplåtelser av liknande slag Hedemora socknemäns rätt blivit träd för nära, är kollegium nu icke i tillfälle att bedöma. Skulle emellertid så hava skett, synes billigheten tala för, att socknemännen av kronan i någon form hållas skadeslösa.

Kollegium har förty icke något att erinra mot, att den av motionären föreslagna utredningen verkställs.”

Att första kammarens andra tillfälliga utskott till en början i likhet med andra kammaren ansett, att en utredning uti motionernas syfte borde på statens föranstaltande åvägabringas, framgår av ett anförande i första

kammaren, då ärendet där behandlades. Därvid yttrades nämligen, bland annat, följande, vars riktighet senare under debatten också styrktes av en utskottsledamot:

”Jag skall taga mig friheten att föredraga vad utskottet en gång sagt — det är icke så långt — så att kammaren får höra, att även utskottet behjärtat framställningen och haft en tillmötesgående mening. Utskottet har sagt: ”Det har givetvis varit omöjligt för utskottet att bilda sig någon bestämd uppfattning i frågan, huruvida genom kronans i motionen omförmälda upplåtelse till bergsbruket av skogar inom Hedemora socken socknemännens rätt blivit träd för nära. Av kammarkollegii yttrande framgår emellertid, att så möjligen kan hava skett, och anser kollegium billigheten i dylikt fall tala för, att socknemännen av kronan i någon form hållas skadeslösa. Utan att nu kunna ingå på den i sistnämnda hänseende av kammarkollegium väckta frågan, anser utskottet dock, att för vinnande av klarhet beträffande ifrågavarande upplåtelse torde en ingående utredning vara av nöden, och anser utskottet i likhet med motionären, att det bör ankomma på staten att föranstalta om dylik utredning.” Utskottet slutar därefter med att göra en hänvisning till vad andra lagutskottet föreslog med avseende å rekognitionsskogarna och säger därvid: ”Då den i nu förevarande motion väckta frågan nära sammanhänger med den av riksdagen sålunda begärda utredningen, synes nämnda fråga lämpligen böra tagas under övervägande i samband med denna utredning.”

Det vill fördenskull synas, som om det öde, som vid förra årets riksdag vederfors denna fråga, huvudsakligen varit beroende av densammas sammankoppling med den av herr Eriksson i Grängesberg påyrkade utredningen. Det lär emellertid vara oomtvistligt, att denna utredning skulle hava kommit att erhålla en mycket vidare omfattning och åsyfta även andra slag av åtgöranden från statsmakternas sida, än som varit avsedda med motionen angående allmänningsskogarna i Hedemora socken. Om alltså den förra utredningen bort omfatta den i sagda motioner ifrågasatta utredningen, bör fördenskull icke därav följa, att ett avböjande av den förra skall medföra ett avböjande jämväl av den senare.

Någon bestämd ståndpunkt rörande det rättsliga spörsmålet vill jag visserligen icke intaga och lär icke heller för riksdagens del behöva motivera ett beslut om undersökning. Här föreligger det förhållandet, att menigheten inom en av rikets kommuner hyser och sedan något århundrade tillbaka hyst en fast, på vissa historiska fakta och på missförhållandet mellan jordägarnas inägoareal och skogsareal grundad övertygelse, att kommunernas jordägande befolkning genom kronans åtgöranden tillskyndats en

rättsförlust. Det ifrågasättes fördenskull skyldighet för staten att hålla befolkningen skadeslös för denna förlust. Statens organ, kammarkollegium, anser icke uteslutet, att fog för denna övertygelse finnes och har icke någon erinran att göra emot en utredning genom statens försorg.

Det synes mig under sådana omständigheter ligga icke blott i de jordägande socknemännens, utan också i statens intresse att genom en auktoritativ undersökning vinnas klarhet rörande förevarande spörsmål samt vara en statens skyldighet att hålla socknemännen skadeslösa, därest deras uppfattning därvid skulle visa sig grundad.

På grund av vad jag sålunda anfört och under hänvisning till bifogade, av sakkunnig person uppsatta P. M. får jag vördsamt hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t an- hålla, det Kungl. Maj:t täcktes snarast möjligt verkställa utredning angående behörigheten av kronans upplåtelser till bergsbruket av skogar inom Hedemora socken i Kopparbergs län, samt att, därest utredningen därtill skulle giva anledning, för riksdagen framlägga förslag till åtgärder i syfte att ifrågavarande skogar, i den mån de äro för jordbruket inom socknen behövlige, må komma jordägarna tillgodo, eller ock att kronan under nyss nämnda förut- sättning på annat sätt håller jordägarna skadeslösa.

Stockholm den 20 januari 1921.

A. Olsson i Mora.

I motionen instämma:

Eskils Hans Hansson
i Bäck.

Gust. Andersson
i Rasjön.

Jonas Erik Andersson
i Ovanmyra.

Ollas E. Eriksson
i Östanfors.

Emil Ericsson
i Sörbo.

C. G. Olsson
i Golvvasta.

P. M.

anguande behörigheten av kronans upplätelser till bergsbruket av skogar inom Hedemora och Sätters socknar.

Byalagen utgöra utan tvivel de äldsta sammanslutningarna av den bofasta, akerbrukande befolkningen i Sverige. Även härader och landskap äro urgamla samhällsbildningar, varemot socknar, som från början utgjorde sammanslutningar för kyrkliga ändamål, uppkommo först sedan kristendomens införande. Långt tidigare än Sverige framträdde såsom enhetsstat voro dessa samhällsbildningar fast organiserade med viss inre ordning och med i allmänhet bestämda yttre gränser.

Äganderätt till jord förvärvades ursprungligen genom odling och avsåg allenast odlad jord. Den uppodlade jorden, varå ingen framställde äganderättsanspråk, kallades allmänning. Den odlade jorden brukades ursprungligen av byalaget och ansågs vara byns gemensamma egendom. Efter hand uppdelades denna jord på bymännen och blev deras enskilda egendom. Tidigt torde även byarna hava gjort anspråk på äganderätt till de delar av den ouppodlade jorden, som av dem hävdades för skogsfång, mulbete m. m. Dessa områden ansågos alltjämt för byns gemensamma egendom och benämndes byallmänningar, senare oskiftad byaskog. Icke odlade områden av större omfattning, varpå bymännen ej gjorde anspråk, tillkommo socknarna, häraderna och landskapen samt utgjorde socken-, härads- och landsallmänningar.

Till dessa allmänningar hade Konungen eller staten ursprungligen ingen rätt. En annan uppfattning av rätten till ouppodlad jord gjorde sig emellertid med länsväsendets uppkomst och utveckling gällande i ett flertal europeiska stater, bland dem även Danmark och Norge. Under inflytande av denna rättsutveckling sökte även i Sverige Konungen att tillvälla sig del i allmänningarnas avkastning. Bestämmelser härom hava även influtit i landslagarna, vari stadgas, att Konungen ägde en tredjedel i avgälder från häradsallmänningarna, medan övriga delar av dessa avgälder tillföllö häradsborna efter jordstalet. Av kronans anspråk på det i de gamla socken-, härads- och landsallmänningarna, vilka anspråk åtminstone i Götaland med viss framgång gjordes gällande, uppkom begreppet kronoallmänning.

Sedan konungamakten vid nyare tidens början blivit allt starkare, gjordes försök att befästa och utvidga kronans rätt till allmänningarna. I sådant syfte utfärdade Gustav I sitt bekanta brev till menige man i Gästrikland, Hälsingland, Ångermanland och Medelpad den 20 april 1542, varigenom Konungen förklarade, att sådana ägor, som lågo obbyggda, »hörde Gud, oss och Sveriges krona till». Detta kungl. brev lärer huvudsakligen hava åsyftat att befordra anläggning av nybyggen, vilket förhindrades därav att byalagen slagit under sig alltför stora områden.

Varken härigenom eller genom de första skogsordningarna, utfärdade den 22 mars 1647 och den 29 augusti 1664, kan emellertid kronan anses hava tillvällat sig någon äganderätt till de allmänningar, som förut tillkommo byar, härader och landskap. Detta bekräftas därav, att i kungl. förordningen angående skogarna den 19 december 1683, varigenom bestämmelserna i 1542 års kungl. brev åter göras gällande, förutsattes en socknar och härader tillkommande äganderätt till allmänningar. I 1683 års förordning, vilken torde kunna anses hava givit det verkliga upphovet till

avvittringarna inom landet, erinras först om föreskriften i 1542 års brev, att alla ägor, som låge obbyggda, tillhörde kronan. Oaktat denna bestämmelse hade — säges det — merendels överallt, där stora skogar funnes, dessa dragits under gårdarna och byarna. Därigenom hade bergsbruket kommit att lida brist på skog. Kungl. Maj:t hade därför aktat nödigt att förnya 1542 års föreskrift. Och skulle guvernörer och landshövdingar samt kronobetjäningen i orten hava inseende däröver. Varje bys och gårds behov skulle undersökas och deras rågångar prövas. Var och en skulle tilläggas så stort utrymme och så mycken skog, som funnes skäligt och som erfordrades för fullsatta hemman. Den återstående skogen skulle fränskiljas byarna såsom tillhörande Kungl. Maj:t och ingen annan. Därest genom laga avvittningar och andra väl grundade skäl kunde bevisas, att någon del av en sådan skog tillhörde en socken eller ett härad, så ville Kungl. Maj:t ej betaga dem deras rätt. Men allt vad av sådana skogar låge obrukat och ej kunde med goda skäl visas tillhöra någon gård, by, socken eller härad, skulle ofelbart vara kronans rätta och enskilda egendom. Och skulle bergskollegium, som hade uppsikten över kronans skogar och allmänningar, fördela dessa skogar bruken emellan i rätt proportion.

Dessa bestämmelser torde emellertid ej alltid hava beaktats, utan synes bergskollegium till brukens understöd hava upplåtit skogen, utan att det vid undersökning i varje särskilt fall utröntes, att de icke tillhörde socknen eller häradet eller erfordrades för dessa eller för angränsande byars och hemmans behov.

Vid 1734 års riksdag klagade även allmogen över att deras by- och skatte-skogar stundom utan allmogens hörande anslagits till nya bruksanläggningar. I punkt 46 av kungl. resolutionen den 17 december 1734 förklarades denna klagan obefogad, enär ingenting kunde upplåtas till bruken, innan allmänningskogarna blivit avmätta och från angränsande byamark avskilda samt undersökning i allmogens och övriga sakägares närvaro ägt rum, huruvida skogarna kunde från landet eller häradet mistas eller ej.

I den kort förut utfärdade skogsordningen den 12 december 1734 hade även i punkt 14 meddelats bestämmelser i liknande syfte. Däri stadgades, att då framställning gjordes om en allmännings anslående till något bruk, skulle den genom landshövdingens försorg kartläggas och lagligen utbrytas från enskilda ägor samt i vederbörandes närvaro undersökas av jägeri-, lands- och bergsbetjäningen. Om det därvid utröntes, att allmanningen eller någon del därav kunde utan landets, häradets eller socknens avsaknad umbäras, finge den av bergskollegium disponeras för bruksrörelsen.

I punkt 9 av kungl. förklaringen den 5 april 1739 över 1734 års skogsordning meddelades ytterligare bestämmelser till allmogens skydd mot obehöriga upplåtelser av dylika allmänningsskogar. Innan någon sådan fråga finge företagas, skulle landshövdingen låta för ortens innevånare kungöra, att dylik upplåtelse söktes, för att de skulle bliva i tillfälle att däremot avgiva påminnelser.

Allmogens klagomål förnyades vid 1751—52 års riksdag. De anhöllo, att ingen skogstrakt skulle för kronoallmanning förklaras och till något bruk överlämnas, innan först by- och hemmansskogar till den storlek, de av ålder ägt, blivit avvitrade och därpå till socken- och häradsallmänningar anslagits vad som för ortens behov vore nödigt. I § 70 av resolutionen på dessa besvär fann Kungl. Maj:t detta skäligt såsom grundande sig på 1734 års skogsordning. De kronoallmänningar och rekognitionsskogar, som genom laga kraftvunna domar, resolutioner och privilegier redan

blivit avvitrade från byägor, finge dock ej rubbas, ehuru de kunde befinnas hava förut legat därunder. Det skulle dock ej vara allmogen betaget att lagligen åter-söka en skogstrakt, som kunde vara den med orätt avhänd.

Av denna utredning rörande allmänningsjordens uppkomst och natur lärers det vara uppenbart, att äganderätt till allmänningsjord ursprungligen ej tillkommit kronan, samt att, sedan kronan tillvällat sig en sådan rätt, denna ansetts vara inskränkt till den allmänningsjord, som ej redan utgjorde socken-, härads- eller landsallmännings- eller erfordrades antingen för sådana allmänningar eller för hemmans och byars behov av skog.

I Hedemora socken, som fordom även omfattade en del av Sätters nuvarande socken, har redan under medeltiden idkats bergsbruk, och ett flertal bergsmanshyttor hava funnits därstädes, såsom Pedershyttan, Ivarshyttan, Grophyttan, Norrhyttan, Prästhyttan, Vikmanshyttan m. fl. Inbrukare i dessa hyttor voro hemmansägarna eller bergsmännen i socknen. För bergsbrukets behov begagnades i socknen befintliga skogar, vare sig de redan avvitrats för de särskilda hemmanen eller utgjorde by- eller sockenallmänningar. Någon upplåtelse från kronan av dessa skogar kan icke hava förekommit, då kronan i dem icke hade någon del.

Vid början av 1600-talet voro flertalet gamla bergsmanshyttor nedlagda, och de skogar, som förut — kanske förnämligast — använts för dessa hyttors behov, begagnades av de forna bergsmännen för fäbodas och mulbete samt till kolning dels för utgörande av hemmanen vid nyare tidens början ålagda kolräntor, dels för avsalu till de under förra hälften av 1600-talet tillkomna större bruksanläggningarna vid Norn, Nisshyttan och Vikmanshyttan.

Hedemora socknemän hava emellertid alltjämt hävdad skogsmarken ända fram till dåvarande sockengränsen mot Tuna. Detta framgår av ett bergskollegii brev den 23 oktober 1646 till landshövdingen Johan Berndes, vilken av kollegium anmodades att söka förmå allmogen att till Nisshyttans bruk godvilligt avstå en vid rågången mellan Hedemora och Tuna socknar belägen skogstrakt, varom socknarna tvistade. Se bilaga 1 till motion nr 202 första kammaren och motion nr 313 andra kammaren år 1920.

I de talrika handlingar, som röra upplåtelser av skogar till Norns och Vikmanshyttans bruk, synas myndigheterna hava utgått från det antagandet, att dessa skogar voro att anse såsom kronoallmänningar. Sålunda förklaras i det första privilegiebrevet för Norns bruk den 26 oktober 1637, att Hans Steffens ägde i Norns ström »på kronans allmänning» anlägga en hammare. Någon undersökning om naturen av denna allmänning hade givetvis icke dessförinnan skett. Allmänningen benämnes även i den äldsta i riksarkivet förvarade bergmästarrelation för orten för Hedemora allmänning. Någon uttömmande utredning om allmänningens natur har ej heller senare ägt rum.

Beträffande den s. k. Skånmarken, som genom bergskollegii resolution den 24 september 1709 anslogs till Vikmanshyttan, hava väl undersökningar förekommit, och genom domstols laga kraftvunna beslut ha förklarats, att Skånmarken vore att anse såsom kronoallmänning. Därvid åberopades, bland annat, att denna skogs-

trakt fordom nyttjats för hyttorna i Finsta fjärding, och att upplåtelse av densamma från kronan således förelegat. Skånmarken skulle således tidigt hava ansetts för kronoallmänning. Att så emellertid *icke kan* hava varit förhållandet framgår därav att Skånmarken brukats för dessa urgamla hyttor, långt innan kronans rätt till allmänningar vunnit erkännande.

Även beträffande den till Nisshyttans bruk anslagna allmänningen inom nuvarande Sätters socken lära liknande förhållanden äga rum. Och torde vissa delar av denna allmänning även böra tillkomma hemman inom Hedemora socken.

Av den utredning, som redan föreligger beträffande kronans upplåtelser till bergsbruket av skogar inom Hedemora och Sätters socknar, lärer således framgå, att dessa upplåtelser skett dels utan att behörig undersökning om skogarnas natur ägt rum, dels att, där sådan undersökning skett, man utgått från oriktiga antaganden om skogarnas natur.